

Rohkeasti kestävään muutokseen - Kestävä kehitys ja vastuullisuus Kansalliskirjastossa

Susanna Eklund, Arkistoyhdistyksen syysseminaari 11.11.2022

Esityksen sisältö

- Kestävän kehityksen perusteet pähkinänkuoressa
- Kestävyys ja vastuullisuus Kansalliskirjaston toimintaympäristössä
- Miten Kansalliskirjaston perustoiminta tukee YK:n kestävän kehityksen tavoitteita? Mitä parannettavaa on?
  - Kestävän kehityksen osa-alueet Kansalliskirjastossa
  - Digitaalisen palveluntuotannon näkökulma
- Kansalliskirjaston kestävyys- ja vastuullisuustyön tavoitteet → 2030
  - Kestävyden ja vastuullisuuden visio
  - Mitä on jo tehty tavoitteiden eteen? Mitä on tulossa?
  - Finna & vastuullisuus
- Pari sanaa rohkeudesta

Kestävän kehityksen perusteet pähkinänkuoressa

Mitä on kestävä kehitys?

“Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa **jatkuvaa** ja ohjattua yhteiskunnallista **muutosta**, jonka päämääränä on turvata **nykyisille ja tuleville** sukupolville **hyvät elämisen mahdollisuudet**. Tämä tarkoittaa myös, että **ympäristö, ihminen ja talous** otetaan **tasavertaisesti** huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.”

Lähde: Valtioneuvoston kanslian Kestävä kehitys –sivusto (<https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>, 18.5.2020)

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEET

17 TAVOITETTA MAAILMAN MUUTTAMISEKSI

Developed in collaboration with **TROLLBÄCK+COMPANY** | TheGlobalGoals@trollback.com | +1.212.529.1010
For queries on usage, contact: dpicampaigns@un.org | Non official translation made by UNRIC Brussels (September 2015)

Kestävän kehityksen näkökulmia

Ekologinen kestävyys
Taloudellinen kestävyys
Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

Lähde: Valtioneuvoston kanslian Kestävä kehitys –sivusto (<https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>, 18.5.2020)

Kestävän kehityksen ulottuvuudet voi ymmärtää monin tavoin

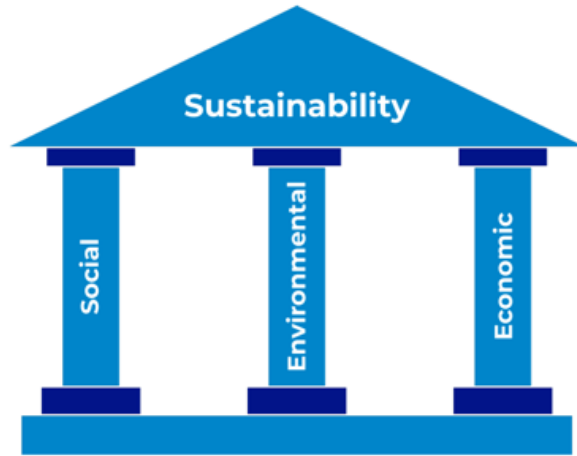

Figure 2.1 The model of the dimensions of sustainable development based on the Brundtland Commission's view (1987).

Figure 2.3 The dimensions of sustainable development presented in a circular model.

DOUGHNUT ECONOMICS ACTION LAB
doughnuteconomics.org

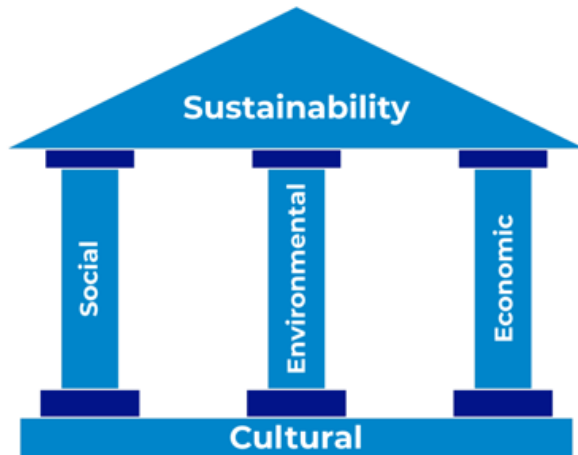

Figure 2.2 The concept of cultural sustainability offers a new paradigm on sustainability.

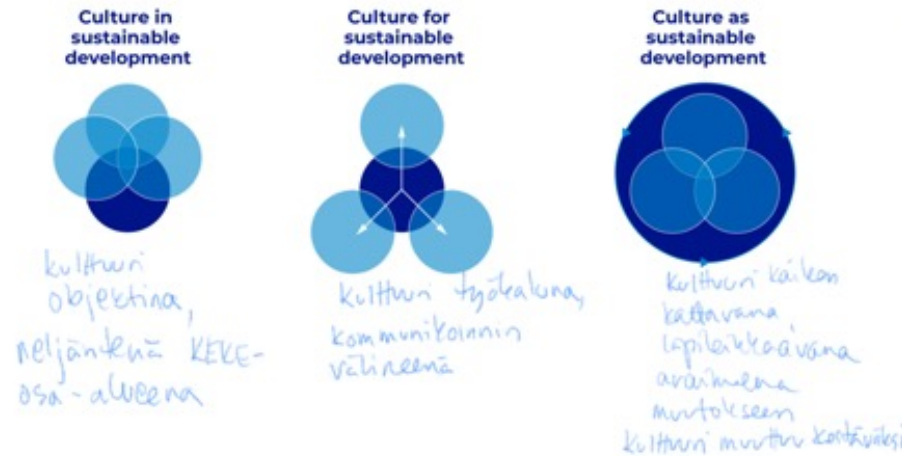

Figure 1.1. Three interpretations of cultural sustainability. Originally Dessein et al. 2015, p. 29.

Lähteet:
Sustainability.now 2021-kurssimateriaali.
<https://digicampus.fi/mod/book/tool/print/index.php?id=90166> (Tulostettu 27.9.2021).
<https://www.donitsitalous.fi/> (viitattu 25.7.2022)

Kestävyyden näkökulmia ovat lisäksi

Ajallinen kestävyys

- ✓ Erityisesti kulttuuriperintösektorille ominainen
- ✓ Kansalliskirjaston lakisääteinen tehtävä on tallettaa ja säilyttää kansallisia kulttuuriaineistoja (sekä fyysisiä että verkkoaineistoja), ja mahdollistaa niiden käyttö

Organisaation kestävyys

- ✓ Maailma, yhteiskunta ja työelämä muuttuvat kovaa vauhtia.
- ✓ Millainen organisaatio selviää ja osaa toimia muutoksessa kestäväällä tavalla?
- ✓ Kansalliskirjastolla on rooli yhteiskunnallisten vastakohtien loiventajana.

Kestävyys & vastuullisuus suomalaisella kulttuuriperintökentällä ja Helsingin yliopistossa

Strategiat tukemassa kestävyystyötä

- Opetus- ja kulttuuriministeriö
  - Linjaus 2020: Hallinnonalan toiminta kestäväälle pohjalle
  - Tulossa: Kulttuuriperintöstrategia
- Helsingin yliopiston strategia 2021-2030
  - Yksi neljästä strategisesta valinnasta: **Yliopistomme on vastuullisuuden ja kestävyys edelläkävijä**
- Kansalliskirjaston strategia 2021-2030
  - Osa visiota: **"Kestävän kehityksen periaatteet näkyvät Kansalliskirjaston toiminnassa ja palvelujen kehittämisessä. Varmistamme, että yhteiskunnan kulttuurinen monimuotoisuus ja -kielisyys näkyvät toiminnassamme ja että julkaistu kulttuuriperintö on monipuolisesti saatavilla."**
  - Yksi kolmesta toiminnan kulmakivistä Uudistuminen: **"...Uudistumista tukee aktiivinen yhteistyö kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa ja sitä ohjaavat vastuullisuuden, avoimuuden ja kestävä kehityksen periaatteet."**
  - Kestävä kehitys implisiittisesti mukana **Avoimuus, saavutettavuus, digitointi, verkostot**

Lähteet: Opetus- ja kulttuuriministeriön kestävä kehityksen linjaus (2020): <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-704-8>

Helsingin yliopiston strategia 2021-2030: <https://bit.ly/3uCuQkv>

Kansalliskirjaston strategia 2021-2030: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020040210186>

Kulttuuriperintökenttä ja KEVA

Suomessa

- OKM:n linjaukset ohjaavat
- EU-rahoituksessa Do No Significant Harm (DNSH) –liite
- Hankkeita, yhteistyötä & keskustelua
  - Kirjastot
    - Yleiset: esim. [Vihreä kirjasto](#)
    - Yliopistot & yo-kirjastot ([UNIFIn Keke-teesit](#))
  - Museot: esim. [Kestävät virastot](#), teema ollut paljon esillä alan tapahtumissa
  - Digitaalisen kulttuuriperinnön pyöreä pöytä; Keke yhtenä teemana
  - Digime: sektorit yhdistävä viestintä ja teemana tapahtumissa
- Hiilijalanjälkeä alettu laskea ja raportoida yhä enemmän
- Johtamisjärjestelmiä kokeillaan: esim. ISO 14001, Ekokompassi

Ulkomailla

- Esim. IFLA, LIBER, ICOM, Europeana: työryhmät ja teemana konferensseissa
- Europa Nostra: [European Cultural Heritage Green Paper](#)

Helsingin yliopiston KEVA & Kansalliskirjasto

- HY:n valinnat, linjaukset, selvitykset ja ohjeistus ohjaavat myös KK:n toimintaa
  - Yhdenvertaisuus
  - Ekologinen kestävyys
  - Henkilöstön hyvinvointi
- Yhteiset työkalut ja niiden kehittäminen, esim Hankintapulssi
- Yhteistyö
  - HY:n KEVA-asiantuntijat tukevat myös KK:n työtä
  - Hiilijalanjäljen laskemisessa tarvitaan yhteistyötä esim. tietotekniikkakeskuksen kanssa
- Koulutusta tarjolla
  - Avoin yliopisto yhteistyössä Climate Universityn kanssa
  - HY+

**Miten Kansalliskirjaston perustoiminta tukee YK:n
kestävän kehityksen tavoitteita?**

Entä mitä parannettavaa meillä on?

Perustoimintamme tukee kestäväää kehitystä

- SDG 4 Tutkimuskirjaston toiminta, Finna Luokkahuone
- SDG 9 Finna, Yhteentoimivuuspalvelut
- SDG 10 Avoimesti saatavilla oleva tieto, kansalliset digitaaliset palvelut, palvelut kansalaisille, monikielisyyden, monikulttuurisuuden, saavutettavuuden edistäminen
- SDG 16 Kirjaston perustehtävät: kokoelmatoiminta & aineistojen avoin saatavuus edistävät vapaata tutkimusta, demokratiaa ja sananvapautta
- SDG 17 Keskeinen rooli verkostossa

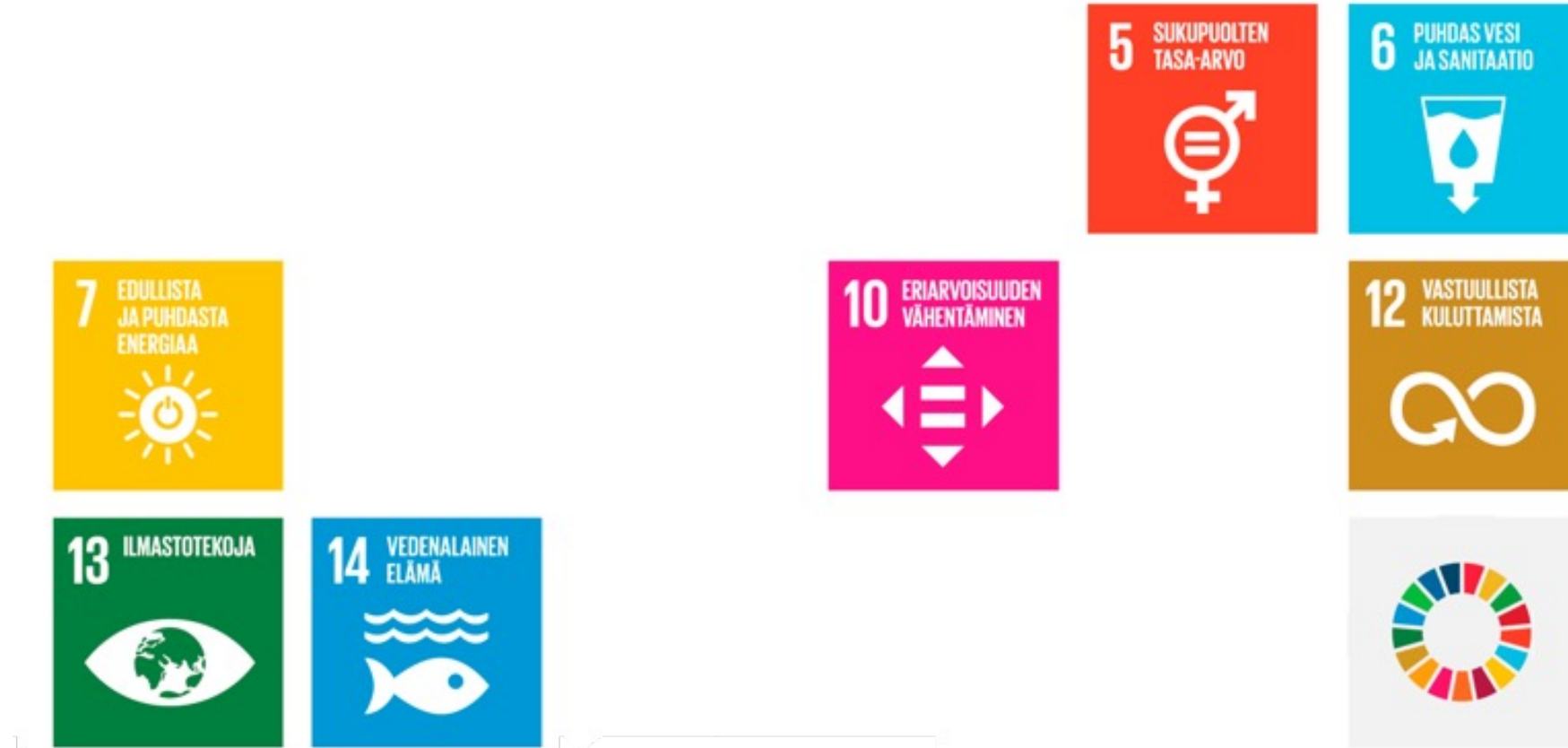

Oman toiminnan arviointi: Toiminnan tasoja Kansalliskirjaston kestävyystyössä

Kansallinen/kansainvälinen taso	<ul style="list-style-type: none"> Mikä on Kansalliskirjaston rooli kulttuuriperintökentällä kestävän kehityksen teemoissa? Miten olemme suhteessa muihin?
Asiakkaiden/käyttäjien näkökulma ja tarpeet	<ul style="list-style-type: none"> Asiakastilat kestävän kehityksen tukena Digitaalisten palveluiden raportointitarpeet Digitaalisten palveluiden käyttämisen vaikutus asiakkaan hiilijalanjälkeen
Oma toiminta	<ul style="list-style-type: none"> Kestävä kehitys osana strategiaa ja toimintaa Arjen konkretia: tilat, oleminen, logistiikka, palveluiden tuottaminen Perustoiminta tukee jo monia osa-alueita

Oman toiminnan arviointi: Parannettavaa

Mitä sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys tarkoittavat meille?

Työyhteisö

- Tunneemmeko yhdenvertaisuutta, yhteenkuuluvuutta, merkityksellisyyttä yhteisössä ja työssä?
- Toteutuuko sukupuolten tasa-arvo, esim. palkassa, rekrytoinneissa?

Asiakkaat

- Tilojen ja palveluiden saavutettavuus: fyysiset ja digitaaliset
- Kielellinen saavutettavuus: tarjoammeko kaiken tiedon tasapuolisesti kaikilla virallisilla kielillä?
- Minkälaisia aineistoja digitoimme tai nostamme esiin esim. näyttelyissä? Mitkä piiloasenteet vaikuttavat valintoihin?
- Mitä ennakoasenteita koneoppimisessa käytettävät aineistot opettavat algoritmeille?

Verkostot ja yhteiskunta

- Keiden kanssa verkostoidumme?
- Kohtelemmeko sidosryhmiämme yhdenvertaisesti?
- Tuemme palveluillamme tieteen vaikuttavuutta yhteiskunnassa ja tietoperusteista päätöksentekoa

Miten ekologinen kestävyys liittyy Kansalliskirjastoon? 1/2

Muutos lähtee yksilöistä! Kaikki valinnat ja teot merkitsevät:

- Otanko ekologisen vaikutuksen huomioon kun suunnittelen tai hankin uutta?
- Entä arjen teoissa?

Miten **toimintamme auttaa muita** pienentämään ekologista jalanjälkeään?

- Aineiston tallennusvastuu, digitointi ja jakaminen, sekä digitaalisten palveluiden tuottaminen vähentävät muiden tarvetta tehdä samaa

Miten ekologinen kestävyys liittyy Kansalliskirjastoon? 2/2: Digitaalisuus

Digitaalisuudella on **kahtalainen ekologinen vaikutus**:

- Säästää matkoja, paperin kulutusta, tilojen tarvetta jne.

MUTTA

- Kaikki järjestelmät, tiedonsiirto ja tiedon säilyttäminen kuluttavat energiaa: tehokkaampi koodi, yhteentoimivuus, mitä oikeasti kannattaa säilyttää?
- Laitteilla on ekologinen jalanjälki (tuottaminen, käyttäminen, hävittäminen)
- Arjessa tuotamme jatkuvasti uutta digitaalista säilytettävää: tiedostot, kuvat, sähköpostit, some

Digitaalisen palvelutuotannon näkökulma

Digitaalisuudella **kahtalainen vaikutus** hiilijalanjälkeen

- Digipalveluiden käyttö säästää ja toisaalta aiheuttaa hiilijalanjälkeä
- Palveluiden tuottaminen ja aineiston säilyttäminen aiheuttaa hiilijalanjälkeä
- Digitaalisuuden, esim uusien teknologioiden, kulttuuriperintöprosessien yms., ekologisista vaikutuksista **vähän tutkittua tietoa** saatavilla

Tehokkuuden paradoksi: Mitä tehokkaammat laitteet ja palvelut, sitä enemmän niitä käytetään -> energian kulutus kasvaa

Ei voi tarkastella tyhjiössä, vaan mietittävä, mitä digitaalisuudella saavutetaan?

= **Edessä arvovalintoja**

- Riittävyyden näkökulma digitaaliseen kulttuuriperintöön ([Paschalidou 2021](#)):
  - Mikä on digitaalisen säilyttämisen ja jakamisen laadun + määrän **riittävä taso** suhteessa säilyttämisen tavoitteisiin ja aineistojen käyttäjien **tarpeisiin** ja kokemaan **arvoon**?

Tietoa ja verkostoja tarjolla

- Suomella ensimmäinen ICT-alan ilmastostrategia
  - Kulttuuri ja kulttuuriperintö osana julkisia palveluita puuttuu
- [Julkisten palveluiden kestävä digitalisaatio: ilmasto- ja ympäristövaikutukset](#) –hanke
- [Green ICT](#) –hanke ja Tieken [Green ICT-verkosto](#)

Kansalliskirjaston kestävyys- ja vastuullisuustyön tavoitteet → 2030

Visio: Missä olemme 2030?

- **Olemme saavuttaneet hiilineutraaliuden**
- **Ekologinen kestävyys on kriteerinä mukana kaikessa toiminnassamme**
  - Hankinnat, kilpailutukset, palveluiden tuottaminen, arjen valinnat jne
- **Tuotamme palvelut kestävästi**
  - Raportoimme säännöllisesti, avoimesti ja yhteismitallisesti
  - Palvelumme tukevat asiakkaidemme työtä kestävä kehityksen eteen
- Olemme aktiivisia KAM kentän kestävä kehityksen teemoihin liittyvässä vuoropuhelussa
- Olemme organisaationa kestävä ja muutosmyönteinen
  - Tunnistamme ja muutamme kehittymistä haittaavia normeja
  - Tuemme henkilöstön ammatillista kasvua, urakehitystä ja työhyvinvointia
  - Tarjoamme merkityksellisyyden kokemuksen jokaiselle
  - Olemme yhdenvertaisia taustasta, sukupuolesta, tittelistä riippumatta

Lähde: Kansalliskirjaston kestävä kehityksen ohjelma 2021: Rohkeasti kestävään muutokseen – Kestävä kehitys Kansalliskirjastossa 2021-2030

Miten pääsemme tavoitteeseen?

#1 Kehitämme toimintamme ekologista vastuullisuutta ja hiilijalanjälkeä

- Sitoudumme HY:n strategiassa annettuun KEVA-lupaukseen: hiilineutraaliksi 2030 mennessä
- Keräämme ja jaamme tietoa
- Ryhdymme aktiivisesti toimeen hiilijalanjäljen pienentämiseksi

#2 Hyödynnämme vahvuksiamme ja verkostojamme

- Vahvistamme rooliamme yhteiskunnallisten vastakohtien loiventajana
- Tarjoamme vahvuusalueillamme omaa osaamistamme muiden käyttöön
- Osallistumme verkostoissamme kestäväen kehityksen haasteiden ratkomiseen
- Viestimme suunnitelmallisesti ja avoimesti

#3 Otamme kestävyysajattelun konkreettiseksi ja läpileikkaavaksi osaksi toimintaamme

- Kestävyysnäkökulmien huomioiminen osaksi jokaisen toimenkuvaa
- Vihreän kädenjäljen teot: ideointi & kokeilut ketterästi ja matalalla kynnyksellä
- Arkiteot helpoiksi
- Oman toiminnan kriittinen arviointi
- Säännöllinen etenemisen arviointi & reflektointi syötteenä toiminnan kehittämislle

Lähde: Kansalliskirjaston kestäväen kehityksen ohjelma 2021: Rohkeasti kestävään muutokseen – Kestävä kehitys Kansalliskirjastossa 2021-2030

Mitä on jo saatu aikaan?

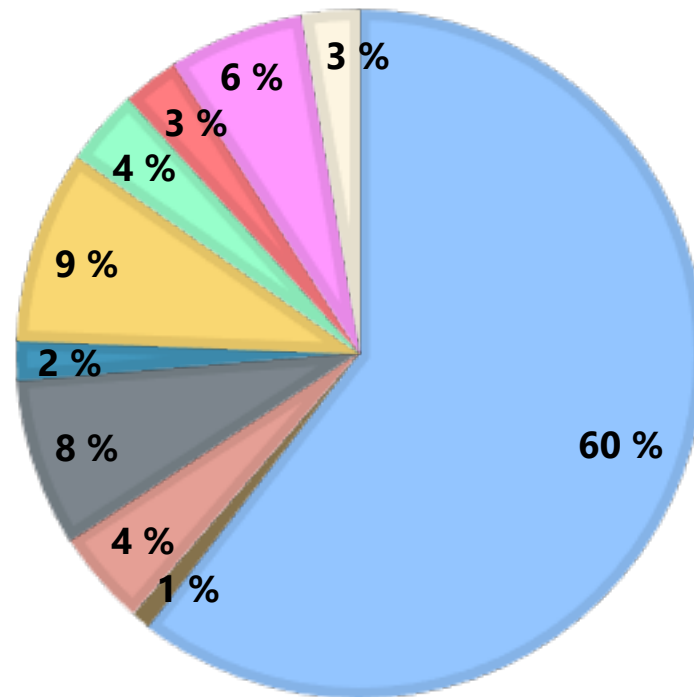
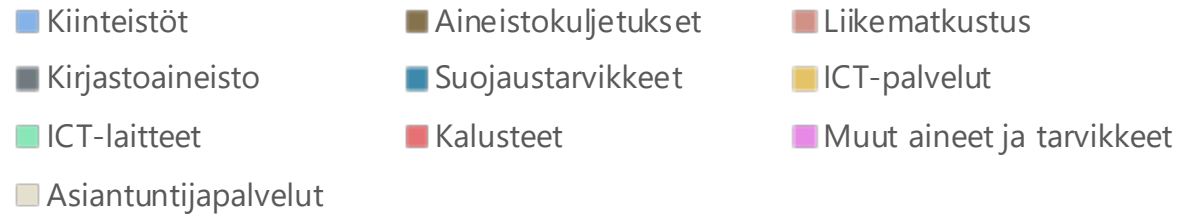

- Kestävän kehityksen työryhmä aloitti toimintansa 2020
- Kestävyysohjelma julkaistu 2021
  - Suomeksi: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-7423-9>
  - Englanniksi: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-7509-0>
  - Ruotsiksi: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-7510-6>
- Saavutettavuutta edistetty mm. henkilöstön kouluttamisella ja sparraamisella
- Jätteiden lajittelua parannettu toimitiloissa, erit. muovi
- Aktiivinen sisäinen viestintä
- Verkostoidumme ja seuraamme aktiivisesti
- Vihreän kädenjäljen työpajoja järjestetty (Kansallisgallerian malli)
- Hiilijalanjälki arvioitu vuoden 2019 osalta, raportti tulossa...

Kansalliskirjaston hiilijalanjälki

HIILIJALANJÄLJEN JAKAUTUMINEN VUONNA 2019

Tiedot ostolaskujen perusteella Hanselin Hankintapulssista.

- Ei sisällä jätteitä eikä kaikkea tietoa digipalveluiden päästöistä (9/2022)

Raportti arviointityöstä tulossa 2022/2023

Nyt työn alla

Tavoitteena KEKE läpileikkavaksi mindsetiksi koko toimintaan

- KEKE-viestinnän kehittäminen, erit. verkkoviestintä
- Monikielisyyden edistäminen palveluissa, etenkin ruotsi ja pohjois-saame
- KEKE näkökulma osaksi kaikkea toiminnan suunnittelua
  - Yksikkökierros KEKE-teemalla
    - Miten oma työ tukee KEKE-tavoitteita, miten voisi tukea paremmin?
- Mittareiden suunnittelemine

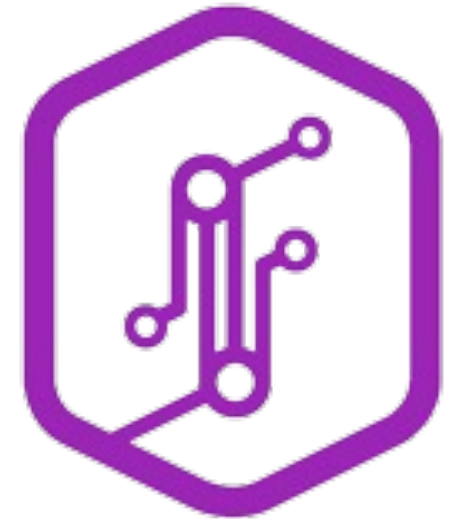
Finna & vastuullisuus

Keskitetysti tuotettu avoin palvelu on taloudellisesti, sosiaalisesti kestävä: säästää varoja, tasa-arvoistaa ihmisiä ja organisaatioita ja tukee demokratiaa.

Työn alla juuri nyt:

- Pohjois-saamen lisääminen käyttöliittymän kielivalintoihin
- Finnalla pilotoidaan olennaisuusarviointia: tavoitteena tunnistaa vastuullisuustyön pääteemat
- Saavutettavuuden parantaminen jatkuvaa työtä

FINNA

Suunnitelmissa myöhemmin

- Konkretiaa ekologisen kestävyys edistämisesssä:
  - Hiilijalanjäljen arvioiminen jatkuu, erit. digitaalisuus
    - Yhteistyö CSC:n ja HY:n tietotekniikkakeskuksen kanssa
    - Finna & SYKE:n uusi laskuri?
    - Myöhemmin myös arvoketjut
  - Jätteiden lajittelun kehittäminen jatkuu
  - Konservoinnin ympäristövaikutukset
    - Tutkitaan My Green Lab –sertifioinnin soveltuvuus
- HY:n kestävyysohjelman 2022-2024 vaikutukset
- Kestävyysraportoinnin tavasta päättäminen

Pari sanaa rohkeudesta

Löydä oma 'sweet spot' muutoksen ajamiseen

- Kenenkään ei tarvitse tietää, osata kaikkea
- Jokaisen teot ja valinnat voivat olla merkityksellisiä

Joten

- Hyödynnä vahvuuksiasi!
- Mieti, missä ja miten itselläsi on parhaat mahdollisuudet vaikuttaa!
- Aloita jostain!
- Hyväksy keskeneräisyys ja epätäydellisyys!

Mutta.. ei kannata stressata

- Omien mahdollisuuksien rajoissa toimiminen riittää.
- Yhdessä tekemällä saadaan ihmeitä aikaan ;-)

Susanna Eklund

susanna.eklund@helsinki.fi